

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-37>

УДК 368.914.4(477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

ISSUES AND FUTURE DIRECTIONS OF ACCUMULATIVE PENSION PROVISION IN UKRAINE

Кондрат Ірина Юріївнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7401-3128>**Kondrat Iryna**

Lviv Polytechnic National University

Стаття досліджує актуальні питання функціонування та розвитку системи накопичувального пенсійного забезпечення в Україні, зосереджуючись на ролі недержавних пенсійних фондів (НПФ). У контексті глобальних демографічних викликів та необхідності модернізації пенсійних систем, аналізується поточна ефективність функціонування НПФ як важливого елементу фінансової безпеки громадян. Розглядаються чинники, що стримують зростання довіри та залучення населення до добровільних накопичень, включаючи особливості інвестиційної діяльності НПФ та структуру їхніх активів. Вивчається вплив адміністративних витрат на кінцевий обсяг пенсійних накопичень та загальну привабливість системи. Увага приділяється також питанням регулювання та нагляду за діяльністю НПФ, оцінюється їх відповідність міжнародним стандартам.

Ключові слова: накопичувальне пенсійне забезпечення, недержавні пенсійні фонди, інвестиції, фінансовий ринок, пенсійні активи, Україна.

This article thoroughly examines the current state and persistent challenges of non-state pension funds (NSPF) in Ukraine. The research underscores the critical relevance of a robust accumulation-based pension system in the face of ongoing demographic shifts and the increasing strain on the traditional solidarity-based pension model. The study employs a systematic analytical approach, drawing on publicly available data and regulatory reports to assess the operational dynamics of NSPFs. It critically evaluates their market penetration, asset management strategies, and overall financial performance. Qualitative analysis is utilized to identify underlying factors contributing to the observed limitations, including public distrust, insufficient financial literacy among the populace, and the prevailing investment landscape. Quantitative methods are applied to assess the impact of administrative fees on long-term capital accumulation, highlighting the disproportionately high costs borne by participants. The findings reveal a significant underutilization of the NSPF system by the working-age population, largely due to a combination of factors such as inadequate real incomes, a general lack of confidence in financial institutions, and the absence of a diversified range of secure investment instruments. Furthermore, the analysis points to structural deficiencies within the regulatory framework, including fragmented oversight and a lack of clear fiduciary obligations, which collectively hinder the effective and transparent management of pension assets. The study highlights that despite the legal provisions for diversifying investment portfolios, a substantial portion of NSPF assets remains concentrated in low-yield government securities and bank deposits, impeding their potential as a catalyst for broader economic development. The practical value of this research lies in its concrete recommendations aimed at enhancing the efficiency and attractiveness of the NSPF system in Ukraine. These recommendations focus on developing targeted programs to boost financial literacy, diversifying investment avenues to include more robust and profitable instruments, and crucially, implementing regulatory reforms to significantly reduce administrative costs and improve overall transparency. The article also suggests strengthening the supervisory framework to ensure greater accountability and safeguard participants' savings. Ultimately, the insights provided offer a roadmap for policymakers and stakeholders to foster a more reliable, sustainable, and participant-centric non-state pension provision that can effectively supplement state pensions and contribute to the nation's economic stability and growth.

Keywords: accumulative pension provision, non-state pension funds, investments, financial market, pension assets, Ukraine.

Постановка проблеми. В Україні спостерігається критична демографічна ситуація: чисельність населення скорочується, а частка людей працездатного віку зменшується. Це посилює фінансове навантаження на систему пенсійного забезпечення. Подібні тенденції характерні для багатьох країн світу, тому більшість із них впроваджують багаторівневі пенсійні системи. У Європі солідарна пенсія становить у середньому лише 30% пенсійного доходу, решта – це накопичення, зроблені протягом трудового життя [1]. Наявність накопичувального рівня пенсійної системи свідчить про її стабільність і забезпечує додаткові соціально-економічні гарантії. Зокрема, недержавне пенсійне забезпечення знижує залежність пенсійних накопичень громадян від політичних ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження пенсійного страхування зробили такі науковці: Е. Лібанова [2] – вивчала вплив демографічних чинників на пенсійну систему України; О.Коваль [3] – аналізував стратегії реформ у сфері пенсійного забезпечення; З. Варналій [4] – досліджував тінізацію економіки та її вплив на пенсійну систему; Л. Черенько [5] – вивчала якість життя пенсіонерів в умовах війни; В. Забарний, Н. Баланик [6] – аналізували інвестиційну діяльність НПФ; О. Кириленко, Г. Козак [7] – досліджували захист приватних пенсійних накопичень; Н. Ткаченко, О. Шабанова [8] – вирішували питання оптимізації інвестиційного портфеля НПФ; В. Надрага [9] – вивчав, які фінансові ризики в розвитку пенсійної системи зумовлює демографія.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема накопичувального пенсійного забезпечення в Україні тривалий час привертає увагу науковців і практиків, проте є ряд питань, які потребують подальшого дослідження та обґрунтування: низький рівень охоплення населення та диспропорції у структурі учасників НПФ; недостатній розвиток ринку капіталів та обмеженість інвестиційних інструментів для НПФ; високий рівень адміністративних витрат та непрозорість комісійних винагород; недоліки регулювання та нагляду за діяльністю НПФ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз поточного стану та проблем функціонування накопичувального рівня пенсійної системи України, визначення ключових чинників, що перешкоджають їх сталому розвитку та досягненню цілей пенсійного забезпечення, а

також розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення їх діяльності та стимулювання зростання накопичувального рівня пенсійної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі недержавного пенсійного забезпечення НПФ відіграють ключову роль. Вони дозволяють працівникам, які мають бажання та достатній рівень доходу, додатково накопичувати пенсійні внески. НПФ є юридичною особою зі статусом неприбуткової організації, єдиним призначенням якої є акумуляція пенсійних внесків на користь своїх учасників та подальше здійснення пенсійних виплат. Фондам заборонено займатися будь-якою іншою комерційною діяльністю.

Створення НПФ з добровільними визначеними внесками в Україні розпочалося у 2005 році, відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 року (№1057-IV) [10]. Цей закон передбачає три основні типи НПФ:

- відкритий пенсійний фонд, який може бути заснований будь-якою юридичною особою. Його учасниками можуть стати будь-які фізичні особи, незалежно від їхнього місця роботи чи професії;
- корпоративний пенсійний фонд, що створюється одним або кількома роботодавцями, а його учасниками є їхні працівники;
- професійний пенсійний фонд, який засновується організаціями роботодавців, їхніми об'єднаннями, громадськими об'єднаннями, професійними спілками, їхніми об'єднаннями або фізичними особами, об'єднаними спільною професійною діяльністю.

Управління активами фонду здійснюється ліцензованими компаніями з управління активами (КУА) або банками. Активи НПФ зберігаються в уповноважених банках-зберігачах на підставі укладених з ними угод. Важливо зазначити, що НПФ функціонують виключно на основі планів з визначеними внесками, тобто вони не надають жодних гарантій щодо розмірів майбутніх пенсійних виплат, оскільки їхній розмір залежить від суми внесків та інвестиційного доходу. НПФ не можуть бути оголошені банкрутами. У разі необхідності ліквідації фонду передбачена спеціальна процедура, під час якої учасники мають можливість перевести свої накопичення до інших НПФ за свої вибором [10]. Основним механізмом захисту коштів учасників є суворі інвестиційні ліміти, встановлені для КУА.

Фонди щоденно звітують про результати своєї діяльності, і кожен учасник може відсте-

жувати ці показники у своєму електронному кабінеті. У разі ознак несприятливої ситуації учасник має право перевести свої кошти до іншого НПФ. Зазвичай фонди дозволяють здійснювати такі переводи не частіше одного разу на півроку.

Максимальний захист інтересів майбутніх пенсіонерів забезпечується за рахунок:

- відокремлення активів – активи пенсійного фонду повністю відокремлені від активів роботодавців, засновників, адміністратора фонду, КУА, зберігача;
- ведення детального обліку кожного учасника НПФ, його внесків, інвестиційного доходу та майбутніх пенсійних прав;
- залучення ліцензованих організацій (адміністраторів, КУА та зберігачів);
- негайного права власності, тобто учасник НПФ одразу та в повному обсязі набуває права власності на всі пенсійні кошти, що обліковуються на його індивідуальному пенсійному рахунку;
- прямої залежності розміру майбутньої пенсії від суми коштів на індивідуальному пенсійному рахунку учасника, що включає пенсійні внески та інвестиційний дохід;
- застосування суворих правил диверсифікації та інвестиційних обмеження для зменшення ризиків;
- діяльність НПФ перебуває під постійним державним наглядом та контролем.

Важливість розвитку НПФ полягає не лише в їхньому потенціалі як потужних інвесторів національної економіки, а й у тому, що ефективне функціонування цих фондів є однією з ключових передумов для запровадження другого рівня пенсійної системи в Україні. Попри багаторічне існування, система недержавного пенсійного забезпечення досі не набула належного розвитку. Хоча на ринку переважають відкриті НПФ за кількістю, за обсягом активів та числом учасників домінують корпоративні фонди. З часу впровадження третього рівня пенсійної системи у 2005 році, 93,8 тис. осіб (10,6% від загальної кількості учасників) отримали пенсійні виплати на загальну суму 27 млн дол. США. Середній обсяг накопичень на одного учасника становить близько 110 дол. США. Станом на 2024 рік у Державному реєстрі фінансових установ зареєстровано 63 НПФ та 18 адміністраторів. Загальна кількість укладених пенсійних контрактів становить 97,3 тис. одиниць [11]. Було укладено 90,6 тис. од. пенсійних контрактів з фізичними особами; 0,1 тис. од. – з фізичними особами-підприємцями; 6,6 тис. од. – з юридичними особами.

Загальна вартість активів НПФ станом на кінець 2023 року склала 4889,8 млн. грн, що становить 0,1% від ВВП [12]. Для порівняння: активи НПФ в США становлять 108% від ВВП, в Канаді – 84% від ВВП; в Великобританії – 112% від ВВП, в Австралії – 101% від ВВП [13].

Більшість учасників НПФ є найманими працівниками. Роботодавці сплачують 91% усього обсягу пенсійних накопичень, а решту – 9% – самі працівники та приватні підприємці [14].

На сьогоднішній день менше ніж 5% працездатного населення України є учасниками НПФ. Така низька залученість до недержавного пенсійного страхування обумовлена кількома ключовими факторами: мала фінансова грамотність населення; низький рівень реальних доходів, оскільки значна частина населення не має можливості відкладати кошти на додаткову пенсію; історичний досвід та економічна нестабільність підірвали довіру до фінансових установ загалом; обмежений вибір стабільних та прибуткових інструментів для інвестування пенсійних коштів стримує розвиток НПФ.

Наявність ефективної пенсійної системи є каталізатором для покращення добробуту громадян та прискорення соціально-економічного прогресу країни. Накопичувальні пенсійні фонди, що діють у багатьох країнах, виступають важливими джерелами інвестицій, спрямованих на розвиток економіки. Інвестування у прибуткові проекти стимулює економічне зростання, сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя населення та вирішенню актуальних соціальних проблем.

НПФ, накопичуючи кошти учасників, виконують подвійну функцію: забезпечують фінансування майбутніх пенсійних виплат і водночас виступають інвестиційним ресурсом для фінансового ринку [15]. Залучення пенсійного капіталу активізує попит на фінансові інструменти, дозволені для інвестування, що, своєю чергою, стимулює розвиток ринку капіталів – зростання обсягів емісії цінних паперів, модернізацію інфраструктури фондового ринку та впровадження інноваційних фінансових продуктів.

Вплив третього рівня пенсійної системи на розвиток ринку капіталів в Україні залишається обмеженим. Протягом останнього десятиліття інвестиційні портфелі НПФ здебільшого складаються з державних облігацій та банківських депозитів. Така концентрація активів суперечить принципам диверсифікації ризиків і викликає сумніви щодо доцільності високих витрат на адміністрування, управління та зберігання пенсійних коштів.

Однорідність інвестиційних стратегій фондів зумовлює неефективність накопичувальної моделі пенсійного забезпечення.

Оскільки система недержавного пенсійного забезпечення в Україні почала функціонувати лише з 2005 року, накопичити достатню суму, щоб придбати довічний анuitет, не вдається. Як наслідок, більшість учасників НПФ отримують одноразові виплати, сума яких у середньому не перевищує декілька тисяч гривень.

З огляду на те, що пенсійний фонд розглядається як юридична особа без власного апарату та операційних функцій, ключову роль у його діяльності відіграє інституційна інфраструктура. Нормативно-правове регулювання функціонування НПФ потребує суттєвого оновлення. За оцінками експертів Світового банку, концепція фідучіарної відповідальності в українській моделі є нечіткою, а механізми врегулювання конфліктів інтересів – недостатньо ефективними. Фідучіарні обов'язки передбачають, що особа, яка діє в інтересах іншої, має дотримуватись принципів добросовісності та відповідальності. Водночас створення НПФ не супроводжується встановленням реальних фінансових чи юридичних зобов'язань. Компанії з управління активами несуть відповідальність лише в межах вартості власних активів, а рішення рад НПФ не завжди мають обов'язкову юридичну силу.

Крім того, НПФ не відповідають міжнародним стандартам, зокрема вимогам Директиви ЄС 2016/2341 щодо захисту прав учасників [16].

Міжнародна практика свідчить, що комісійні збори, які стягуються пенсійними фондами та іншими постачальниками послуг, можуть бути непрозорими, складними для розуміння та прихованими від учасників. Це може суттєво зменшити обсяг пенсійних накопичень і, відповідно, розмір майбутніх анuitетних виплат. Наприклад, дослідження, проведене у Великій Британії у 2016 році Цільовою робочою групою з питань прозорості, виявило, що пенсійні фонди можуть стягувати понад 100 різних видів зборів, більшість з яких залишаються невідомими для споживачів [17].

За рахунок пенсійних коштів учасників НПФ відшкодовуються витрати на оплату таких послуг: адміністрування індивідуальних пенсійних рахунків; управління активами фонду (інвестування); зберігання активів у банках-зберігачах; вартість аудиторських перевірок; операції з цінними паперами; оцінка інвестиційних об'єктів та ін.

Витрати, пов'язані з адмініструванням, управлінням та зберіганням пенсійних активів НПФ, покриваються за рахунок комісійної винагороди, розмір якої визначається чинним законодавством. Ця комісія вираховується з чистої вартості активів фонду незалежно від фінансових результатів його діяльності, тобто навіть у разі збитковості. В Україні рівень таких витрат коливається в межах 1–7% на рік, при цьому середній показник становить близько 4% від суми чистих активів [18]. На думку як українських, так і міжнародних експертів, така ставка є надмірною і потребує зниження. Для порівняння, великі інвестиційні фонди у США, зокрема Fidelity та Vanguard, пропонують інструменти з комісією на рівні 0,05% або навіть нижче. Через високі витрати на фінансове посередництво, за 30 років учасники можуть втратити до 60–70% своїх пенсійних накопичень, а за 40 років – понад 70% [14].

Дохідність НПФ в Україні є нестабільною та залежить від ринкової кон'юнктури й доступних інвестиційних можливостей. У довгостроковій перспективі інвестування супроводжується значними ризиками, оскільки жоден фінансовий інструмент не гарантує прибутковості. У результаті інвестиційна діяльність фонду може призвести до втрат, зумовлених неефективною стратегією управління. Тим більше, існує ризик навмисного виведення коштів через вкладення у малоліквідні або збиткові активи. При цьому навіть за негативних результатів діяльності фонди можуть стягувати до 7% комісійних з активів учасників.

Отже, розвиток накопичувального пенсійного забезпечення в Україні стримується низкою системних проблем, серед яких:

- 1) часті економічні кризи, широкомасштабна війна;
- 2) висока інфляція, низький рівень реальних доходів населення;
- 3) завищені та не завжди обґрунтовані адміністративні витрати на управління рахунками та активами;
- 4) низький рівень довіри до фінансових установ і пенсійної системи загалом;
- 5) слабкий розвиток фінансового ринку, зокрема нестача надійних інвестиційних інструментів;
- 6) недосконалість регуляторної системи: відсутність єдиного органу нагляду за НПФ, формальний підхід до ліцензування, недостатні вимоги до аудиту та відсутність ефективних механізмів контролю за дотриманням зобов'язань.

Висновки. Накопичувальна пенсійна система істотно відрізняється від солідарної, створюючи більш прямий зв'язок між сплаченими внесками та майбутніми пенсійними виплатами. У накопичувальній системі з визначеними внесками досягається кращий, більш справедливий, розподіл пенсійних накопичень, особливо в контексті різних поколінь. Завдяки цьому громадяни починають сприймати свої внески не як обов'язкові податки, а як особисті заощадження на майбутнє. Це, своєю чергою, позитивно впливає на ринок праці: зменшуються спотворення, знижується мотивація до ухилення від сплати внесків або виникнення диспропорцій у про-

позиції робочої сили, а також зникає стимул для більш раннього виходу на пенсію.

Однак, поточний стан справ характеризується низьким рівнем охоплення населення, обмеженою кількістю учасників (переважно за рахунок роботодавців), незначним обсягом активів відносно ВВП та їх недостатньою диверсифікацією, що не відповідає міжнародним стандартам. Ключовими перешкодами для розвитку є низький рівень фінансової обізнаності, недовіра до фінансових установ, а також надмірно високі адміністративні витрати, які суттєво зменшують пенсійні накопичення учасників, роблячи накопичувальну систему малопривабливою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сальникова Т. Недержавна пенсія: головне – надійність. *Вісник пенсійного фонду України*. 2008. № 6. С. 20–21.
2. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку: монографія / Е. М. Лібанова та ін. Київ : Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, 2006. 178 с.
3. Коваль О. П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку: монографія. Київ : НІСД, 2012. 240 с.
4. Варналії З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: монографія. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
5. Якість життя населення України та перші наслідки війни: монографія / Л. Черенько та ін. Київ : Національна академія наук України, Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, 2024. 191 с.
6. Забарний Г. Г. Розвиток недержавних пенсійних фондів та їхня діяльність на інвестиційному ринку України. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 50–58.
7. Кириленко О. Перспективи реформування державного пенсійного страхування в Україні. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 2. С. 120–131.
8. Ткаченко Н. В. Удосконалення науково-методичного підходу до оптимізації інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 80–98.
9. Надрага В. І. Фінансові ризики розбудови пенсійної системи в Україні: демографічний аспект. *Фінанси України*. 2015. № 1. С. 79–86.
10. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057 – IV // ВВР від 9.07.2003 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 12.06.2025).
11. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.03.2024. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/npf_1_kv-2024.pdf (дата звернення 12.06.2025).
12. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2023. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/npf_4_kv-2023.pdf (дата звернення 12.06.2025).
13. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи: монографія / О.П. Кириленко та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. –350с.
14. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: оцінка та рекомендації. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» (2019). URL: https://knpf.bank.gov.ua/dl/nederzhavne_pensiine_zabezpechennia_v_ukraini_otsinka_ta_rekomendatsii_Text.pdf (дата звернення 12.06.2025).
15. Леонов Л., Ковальова Н. Прогнозування впливу накопичувального пенсійного фонду та недержавних пенсійних фондів на розвиток економіки (питання методології). *Ринок цінних паперів*. 2007. № 7/8. С. 99–116.
16. Директива ЄС 2016/2341 щодо захисту прав учасників (Директива IOPR II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L2341&from=EN> (дата звернення 12.06.2025).
17. The Transparency Times, Launch Edition, The Transparency Task Force, May 2016. URL: <https://www.transparencytaskforce.org> (дата звернення 12.06.2025).
18. Топ-10 недержавних пенсійних фондів: довіряти чи ризикувати. URL: <https://upinvest.ua/news/all/top-10-negosudarstvennykh-pensionnykh-fondov-doveryat-ili-riskovat> (дата звернення 12.06.2025).

REFERENCES:

1. Salnykova T. (2008) Nedernalna pensiia: holovne – nadiinist' [Non-state pension: the main thing is reliability]. *Visnyk pensiinoho fondu Ukrainy*, no. 6, pp. 20–21. (in Ukrainian)
2. Libanova E.M. et al. (2006) Natsionalna systema zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia: suchasni problemy ta stratehiia rozvytku [The national system of compulsory state social insurance: current problems and development strategy]. monohrafiia [a monograph]. Kyiv: Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzen NAN Ukrainy. 178 p. (in Ukrainian)
3. Koval O.P. (2012) Perspektyvy vprovadzhennia zahalnooboviazkovoï nakopychuvalnoi pensiinoï systemy v Ukraini: vplyv na ekonomichnu bezpeku [Prospects for the introduction of a mandatory funded pension system in Ukraine: impact on economic security]. monohrafiia [a monograph]. Kyiv: NISD. 240 p. (in Ukrainian)
4. Varnalii Z.S. (2020) Ekonomichna ta finansova bezpeka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Economic and financial security of Ukraine in the context of globalization]. monohrafiia [a monograph]. Kyiv: Znannia Ukrainy. 423 p. (in Ukrainian)
5. Cherenko L. et al. (2024) Yakist zhyttia naselennia Ukrainy ta pershi naslidky viiny [Quality of life of the population of Ukraine and the first consequences of the war]. monohrafiia [a monograph]. Kyiv: NAS of Ukraine, Institute for Demography and Quality of Life Studies. 191 p. (in Ukrainian)
6. Zabarnyi H.H. (2012) Rozvytok nederalnykh pensiinykh fondiv ta yikhniia diialnist' na investytsiinoho rynku Ukrainy [Development of non-state pension funds and their activity in the investment market of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 2, pp. 50–58. (in Ukrainian)
7. Kyrylenko O. (2011) Perspektyvy reformuvannia derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia v Ukraini [Prospects for reforming state pension insurance in Ukraine]. *Svit finansiv*, issue 2, pp. 120–131. (in Ukrainian)
8. Tkachenko N.V. (2016) Udoskonalennia naukovo-metodychnoho pidkhodu do optymizatsii investytsiinoho portfelia nederalnykh pensiinykh fondiv [Improving the scientific and methodological approach to optimizing the investment portfolio of non-state pension funds]. *Finansy Ukrainy*, no. 1, pp. 80–98. (in Ukrainian)
9. Nadraga V.I. (2015) Finansovi ryzyky rozbudovy pensiinoï systemy v Ukraini: demohrafichniy aspekt [Financial risks of pension system development in Ukraine: demographic aspect]. *Finansy Ukrainy*, no. 1, pp. 79–86. (in Ukrainian)
10. Zakon Ukrainy Pro nederzhavne pensiine zabezpechenia vid 9 lyp. 2003 roku No1057–IV [Law of Ukraine on non-state pension provision from July 9 2003, No 1057–IV]. (2003, July 9). Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua> (in Ukrainian)
11. Natskomfinposluh (2024) Pidsumky rozvytku systemy nederalnoho pensiinoho zabezpechennia stanom na 31.03.2024 [Results of the development of the non-state pension provision system as of 31.03.2024]. Available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/npf_1_kv-2024.pdf (accessed June 12, 2025).
12. Natskomfinposluh (2023) Pidsumky rozvytku systemy nederalnoho pensiinoho zabezpechennia stanom na 31.12.2023 [Results of the development of the non-state pension provision system as of 31.12.2023]. Available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/npf_4_kv-2023.pdf (accessed June 12, 2025).
13. Kyrylenko O.P. et al. (2013) Rozvytok derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia v umovakh pensiinoï reformy [Development of state pension insurance under pension reform]. monohrafiia [a monograph]. Ternopil: TNEU. 350 p. (in Ukrainian).
14. USAID (2019) Nedernalne pensiine zabezpechennia v Ukraini: otsinka ta rekomendatsii [Non-state pension provision in Ukraine: assessment and recommendations]. Available at: https://knpf.bank.gov.ua/dl/nederzhavne_pensiine_zabezpechennia_v_ukraini_otsinka_ta_rekomendatsii_Text.pdf (accessed June 12, 2025).
15. Leonov L., Kovaliova N. (2007) Prohnozuvannia vplyvu nakopychuvalnoho pensiinoho fondu ta nederalnykh pensiinykh fondiv na rozvytok ekonomiky (pytannia metodolohii) [Forecasting the impact of the funded pension fund and non-state pension funds on economic development (methodological issues)]. *Rynok tsinnykh paperiv*, no. 7/8, pp. 99–116. (in Ukrainian)
16. European Union (2016) Directive 2016/2341 on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision (IORP II). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L2341&from=EN> (accessed June 12, 2025).
17. The Transparency Task Force (2016) *The Transparency Times*, Launch Edition. Available at: <https://www.transparencytaskforce.org> (accessed June 12, 2025).
18. UpInvest (n.d.) Top-10 nederzavnykh pensiinykh fondiv: doviriaty chy ryzykuvaty [Top-10 non-state pension funds: to trust or to risk]. Available at: <https://upinvest.ua/news/all/top-10-negosudarstvennykh-pensionnykh-fondov-doveriat-ili-riskovat> (accessed June 12, 2025).